

درس دوازدهم بودجه‌بندی

موقعیت

بازگشت کارگاه به دوران رونق و رشد باعث شد تا جریان مالی خانواده محمدی نیز دستخوش تغییر شود. اما این بار اتفاقات عجیبی در حال شکل‌گیری بود. داستان از نیمه اسفند ماه شروع شد که حرف از خرید عید و نونوار شدن و... پیش آمد. خبرهای مربوط به کارگاه تولیدی و بازگشت آن به دوره رونق و رشد، جنبه‌های جدیدی را در رفتار بچه‌ها شکل داده بود که هر پدر و مادری را متحیر می‌کرد.

شب ۱۵ اسفند ماه در حالی که همه اعضای خانواده سوار خودرو بودند و از مهمانی خانه پدر بزرگ برمی‌گشتند:

پدر (از روی کلافگی): ساعت یه ربع به یازده شبه و انقدر ترافیک، آخه چرا؟

مادر: شب عیده دیگه آقا، همه مشغول خرید هستن.

پدر: از الان؟

مادر: خب بله دیگه. تازه خیلیا از بهمن شروع می‌کنن!

پدر: چه عجیب واقعا! ببینم بچه‌ها شما چی نیاز دارین؟

ستایش: من هیچی!

پدر: پس گوشی و کفش و لباس و این جور چیزا چی شد؟ همه‌اش یادت رفت؟

ستایش: بهش فکر نکرده بودم اصلاً. یعنی فکر کرده بودما، اما پیش خودم گفتم این پول برگرده توی تولید و کارگاه بهتره.

پدر (با تعجب): چه حرفایی من می‌شنوم! فکر کنم مدیرعامل بعدی کارگاه رو از الان می‌تونم انتخاب کنم.

آقای محمدی از آینه‌نگاهی به امیرعلی انداخت که داشت بیرون را تماشا می‌کرد و پس از کمی مکث گفت:

درخواست پیر ما از پدر: مبلغ پول توجیبی

موانعت پدر با این درخواست، به دو شرط:

امیرعلی خان شما چرا انقدر ساکتی؟ شما چی؟ فهرست خریدتون آماده است؟
امیرعلی: بابا شما واقعاً اعتقاد دارین که ما بزرگ شدیم یا همین طوری برای اینکه تحویلمون بگیرین از این حرفا می‌زنین؟

مادر: این الان فهرست خرید شما بود؟ کجایی مادر؟ سؤال بابارو متوجه شدی؟
امیرعلی: بله حواسم پیش شما بود!

پدر: راستش تا قبل از اینکه کارگاه اوضاعش خوب بشه، خب خیلی فکر نمی‌کردم بشه روی شما حساب کرد. اما الان .... البته اینو بگما بالاخره شما بچه‌های مابین ولی واقعاً نگاهم بهتون عوض شده.

امیرعلی: خب اگه این طوریه، می‌شه به جای فهرست خرید یه چیز دیگه ازتون بخوام؟
پدر: خدا به خیر بگذرونه! این جوری که تو می‌گی فکر کنم من باید برم تو کار تاکسی اینترنتی و این چیزا!

امیرعلی: نه بابا، شما تاج سرین.

ستایش (با پوزخند): با این حرفت که قشنگ حرف بابارو تأیید کردی!
امیرعلی: چرا جو می‌دی خواهر؟ نه من می‌گم اگه می‌شه هر ماه به من و ستایش یه مبلغی پول توجیبی بدین. مگه ما بزرگ نشدیم؟ خب خودمون بلدیم چطوری خرج کنیم و چی بخریم.
ستایش: عجب پیشنهاد خوبی دادی، منم قبول دارم.

مادر: پول توجیبی می‌خواین چی کار؟ شما که هرچی نیاز دارین بابا بهتون می‌دن؟ بعدشم کم و کسری ندارین که!

امیرعلی: بله، مشکلی نداریم؛ ولی دلمون می‌خواد خودمون صاحب اختیار باشیم.
پدر: تو هر دفعه که راجع به موضوعات اقتصادی حرف می‌زنی، قند توی دل من آب می‌کنن. دمت گرم. خیلی باهات حال کردم پسر.

ستایش: یعنی پیشنهاد داداشم قبوله؟

پدر: قبوله ولی به دو شرط!

امیرعلی و ستایش: چه شرطی؟

پدر: یک اینکه همه خرج ماهیانه‌تون با خودتون؛ از کرایه ماشین تا مدرسه و خرید خودکار و کتاب و... تا کفش و شلوار و هرچی که بگین.

امیرعلی: دومیش؟

پدر: دومیش اینکه از مامان پول نگیرین. منبع درآمدتون فقط همین پول ماهیانه‌ای که من بهتون می‌دم به اضافه عیدی‌ها و هدیه‌هایی که هر دفعه از دیگران می‌گیرین.

امیرعلی: من قبول، تو چی خواهر؟

ستایش: نمی‌دونم، یه خورده سخت شد!

گفت و گو در کلاس نظر شما چه؟

- ۱- آیا تا به حال شما مسئول امور مالی خودتان شده اید؟
- ۲- آیا می توانید از پس مدیریت مالی سه ماه خانواده خود بر آید؟
- ۳- ترجیح می دهید مانند بزرگ ترها مسئولیت داشته باشید یا اینکه هر وقت خواستید همه چیز برایتان مهیا باشد؟

نقشه راه مادر این درس به دنبال چه هستیم؟

- در این درس می خواهیم درباره بودجه خانواده گفت و گو کنیم. در پایان این درس خواهیم توانست:
- همه جریان های درآمدی و مخارجی را برای خانواده در نظر بگیریم؛ آنها را ثبت کنیم و با یکدیگر مقایسه کنیم.
- برای درآمدها و مخارج خود برنامه ریزی کنیم.

سه اتفاق مهم در اقتصاد زندگی:

- ۱- **دخل** (کسب درآمد)
- ۲- **خرج** (برنامه ریزی مخارج)
- ۳- **مغذ** (رشد درآمد)

پول هایی که بلعیده می شوند

آیا تا به حال شده با خانواده یا دوستانتان برای خرید بیرون رفته باشید و در پایان روز تعجب کرده باشید که چرا پول های شما ناگهان تمام شده است؟ ممکن است حتی در ابتدا مبلغ قابل توجهی هم پول همراه خود داشته باشید؛ اما شاید در پایان روز حتی پول خرید یک بستنی را هم نداشته باشید برای پول های شما چه اتفاقی افتاده است؟

پول راه خود را برای خرج شدن پیدا می کند. کمی اینجا، کمی آنجا، ولی سرانجام خرج می شود. احتمالاً تعجب می کنید که چرا مجموع کمی اینجاها و کمی آنجاها می تواند همه موجودی پول شما را ببلعد!

باید مهارت ها و روش ها را در دخل و خرج و حفظ ریا دبیریم

شهد و شکر

پارسازاده ای را نعمت بیکران از ترکه عمان به دست افتاد. فسق و فجور آغاز کرد و مبذری پیشه گرفت. فی الجمله نماند از سایر معاصی منکری که نکرد و مسکری که نخورد. باری به نصیحتش گفتیم: «ای فرزند! دخل، آب روان است و عیش، آسیاب گردان؛ یعنی خرج فراوان کردن مسلم کسی را باشد که دخل معین دارد.»

چو دخلت نیست خرج آهسته تر کن
که می گویند ملاحان سرودی
اگر باران به کوهستان نبارد
به سالی دجله گردد خشک رودی

(گلستان سعدی)

دخل و خرج یعنی درآمدها و هزینه ها باید باهم مناسب باشند

چه کنیم تا دخل و خرجمون باهم بخونه؟ برای این کار، باید هزینه ها و درآمدها مون رو قوی به بازه زمانی مثلاً به هفته لیست کنیم تا بفهمیم با توجه به درآمدها مون چقدر رجا داریم برای خرج کردن.

برای مدیریت بهتر موجودی پولتان می‌توانید در ابتدا همهٔ مخارجی^۱ را که در طول هفته دارید در جدولی مانند جدول زیر ثبت کنید. در این جدول اول باید نوع مخارج مشخص شود؛ مثلاً آیا پولتان را برای خوراکی‌ها خرج کرده‌اید یا برای پوشاک و یا تفریح؟ همچنین مشخص کنید که آیا این هزینه‌ها، قابل پیش‌بینی و برنامه‌ریزی بود یا اینکه بدون برنامه‌ریزی و به‌صورت اتفاقی رخ داد؟ در نهایت مشخص کنید که مخارج شما باید به‌صورت ثابت، هفتگی تکرار شود یا اینکه متغیر است و ممکن است در برخی دوره‌ها اصلاً انجام نشود؟

۵. مورد باید براسی ثبت هزینه مادی تقریر رفت

[illegible]

پس از ثبت هزینه‌ها برای یک هفته، مجموع هر ستون را در زیر آن مشخص کنید. این مجموع به شما می‌گوید که چه میزان پول در هر گروه صرف می‌کنید. مجموع همهٔ مخارج را هم محاسبه کنید. از مجموع کل برای محاسبهٔ درصد صرف شده برای هر دسته استفاده کنید. مقدار هزینه‌های برنامه‌ریزی شده و برنامه‌ریزی نشده را هم محاسبه کنید.

برای محاسبه درصد:

$$\frac{\text{جمع مرستون}}{\text{مجموع کل}} \times 100$$

\expenditures

پس از ثبت هزینه ها، باید آن ها را بررسی و ارزیابی کنیم :

اکنون تلاش کنید تا با توجه به اطلاعات جدول صفحه قبل، برای پرسش های زیر پاسخی پیدا کنید:

- برای کدام مخارج بیشتر از حد معمول هزینه کرده اید؟
- کدام یک از مخارج برنامه ریزی شده نبوده است؟ یعنی در لحظه برای شما اتفاق افتاده است؟
- اگر به گذشته برمی گشتید، کدام یک از هزینه های زیر را تغییر می دادید؟
- کدام یک از هزینه ها، تصمیم گیری نامناسبی بود؟ توضیح دهید.
- کدام یک از هزینه های برنامه ریزی نشده، تصمیم درستی بوده است؟ توضیح دهید.
- کدام یک از مخارج را می شود ساده تر کاهش داد؟ مخارج ثابت یا متغیر؟
- در صورتی که برای یک کار ضروری پول نیاز داشته باشید، کاهش کدام یک از مخارج برای شما آسان تر است؟

تمرین فردی در کلاس

نمونه های درآمد و مخارج افراد زیر را بخوانید و بررسی کنید که آیا این افراد با این روند بودجه می توانند تا پایان سال ادامه دهند یا خیر؟ در پایان بررسی، به سؤالات پاسخ دهید.

نمونه اول

خانم رضایی معلم است. او به صورت سالیانه درآمدی در حدود ۳۵ میلیون تومان کسب می کند و مخارج سالیانه وی به شرح زیر است.
آیا خانم رضایی بیشتر از درآمد خود خرج می کند؟ چه میزان؟

نوع خرج	مقدار به میلیون تومان
اجاره خانه	۶/۵
خدمات رفاهی	۳
قبوض	۱/۵
غذا	۲/۲۵
حمل و نقل	۵/۵۰
بیمه	۱/۵۶
بنزین	۰/۷۷
امور خیریه	۰/۸۰
پوشاک	۰/۵۵
بازپرداخت وام	۴/۵۰
تفریحات	۲
خدمات منزل	۱/۵
سایر	۱/۶۶

نمونه دوم

حاج محمود کارمند بازنشسته است. درآمد سالیانه او ۲۵ میلیون تومان است و مخارج او نیز به شرح زیر است. آیا او بیشتر از درآمد خود خرج می کند؟ به چه میزان؟

نوع خرج	مقدار به میلیون تومان
اجاره خانه	۷/۲۵
خدمات رفاهی	۲/۴۰
قبوض	۱/۷۵
غذا	۲/۰۷
حمل و نقل	۳/۶۵
بیمه	۱/۴۸
بنزین	۰/۸۸
امور خیریه	۰/۸۹
پوشاک	۱/۱۵
بازپرداخت وام	۳/۰۷
تفریحات	۱/۵۰
خدمات منزل	۱/۲۵
سایر	۱/۸۵

نمونه سوم

محمدحسن دانشجو است. البته به صورت پاره وقت هم مشغول به کار است. درآمد سالیانه او ۳۷ میلیون تومان است و مخارج او نیز به شرح صفحه بعد است. آیا او بیشتر از درآمد خود خرج می کند؟ به چه میزان؟

نوع خرج	مقدار به میلیون تومان
اجاره خانه	۵/۷۵
خدمات رفاهی	۲/۸۵
قبوض	۲/۲۵
غذا	۳/۷۵
حمل و نقل	۱/۲۵
بیمه	۲/۲۰
بنزین	۰/۴۷
امور خیریه	۰/۲۰
پوشاک	۱/۸۵
بازپرداخت وام	۶/۰۷
تفریحات	۱/۶۵
خدمات منزل	۰/۷۵
سایر	۱/۵۰

با توجه به نمونه‌های بالا به سؤالات زیر پاسخ دهید:

- کدام یک از این افراد بیشترین پس انداز را در آخر هر ماه دارند؟
- فرض کنید که خودروی هر یک از این افراد نیاز به تعمیر دارد که هزینه آن هفت میلیون تومان است. برای این خرید چه تغییراتی در بودجه هر فردی باید ایجاد شود؟
- در صورتی که فرد موردنظر برای تعمیر خودرو پس انداز خود را به میزان ۱/۷۵ میلیون تومان در هر ماه افزایش دهد، با این تغییر چه چیزی را از دست می‌دهد و چه چیزی به دست می‌آورد؟ (هزینه فرصت تعمیر خودرو چیست؟)
- چه پیشنهادهایی برای مدیریت بهتر مخارج هر یک از این افراد دارید؟
- کدام یک از این افراد بیشترین خرج را از بودجه خود دارند؟
- در صورتی که خانم رضایی تصمیم بگیرد که به یک سفر که پنج میلیون تومان هزینه دارد برود، وی چه چیزهایی را باید در نظر بگیرد؟

بودجه‌ریزی و بخش‌بندی می‌شود

۱- درآمدها (داخل)

۲- هزینه‌ها (خرج)

مراحل بودجه‌ریزی ماهیانه

می‌توان مراحل بودجه‌بندی^۱ را در چهار مرحله زیر خلاصه کرد. کاربرد این مراحل را در زندگی روزمره خود، آزمایش کنید.

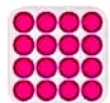
۱. از هر منبعی که درآمدی به دست آورید، آن درآمد را ماهیانه مشخص کنید و بنویسید.
۲. هزینه‌های متغیر و ثابت خود را به صورت ماهیانه فهرست کنید.
۳. مجموع درآمدها و هزینه‌های خود را ماهیانه بایکدیگر مقایسه کنید.
۴. اگر هزینه‌ها بیشتر از درآمد بود، مخارج غیرضروری را کم کنید یا فرصت‌هایی را که فراموش کردید، به نظر

آورید تا درآمدها افزایش یابد.

بودجه بین: پیش‌بینی اینکه چه مقدار درآمدها و هزینه در طول یک هفته، یکسال یا..... داریم.

فعالیت گروهی در کلاس

بازی شورای خانواده^۲

در کلاس به گروه‌های سه نفره تقسیم شوید و بازی زیر را این گونه انجام دهید که پس از ارائه هر کارت از سوی معلم، با گروه تصمیم بگیرید که آیا آن کار را انجام می‌دهید یا خیر. سپس تصمیم خود را اعلام کنید و متناسب با آن جدول زیر را پر کنید. توجه کنید که بودجه اولیه شما ۲۰۰ هزار تومان است. سطح سلامت و خوشی و رفاه هر گروه نیز در عدد ده قرار دارد. نکته دیگر اینکه در هر بار اعلام کارت از سوی معلم اگر تصمیم به عدم انجام کار بگیرید، سطح خوشی شما یک واحد کم می‌شود که باید در جدول بیاید.

برنده بازی گروهی است که بالاترین مانده را در صندوق داشته باشد، در نهایت برای تعیین برنده توجه کنید که همه مانده صندوق را به تومان تبدیل کنید.
(هر واحد رفاه = ۱۰ هزار تومان / هر واحد سلامت = ۲۰ هزار تومان / هر واحد خوشی = ۱۵ هزار تومان است.)

جدول محاسبات

ردیف / شماره کارت	انجام می‌دهیم	انجام نمی‌دهیم	مانده سلامت	مانده سطح رفاه	مانده سطح خوشی	مانده سطح بودجه
۱						
۲						
۳						
۴						

۱- budgeting

۲- معلم محترم، این فعالیت دارای پیوست (شامل ۱۵ عدد کارت) است. همچنین این فعالیت نیازمند یک عدد تاس نیز هست.

					۵
					۶
					۷
					۸
					۹
					۱۰
					۱۱
					۱۲
					۱۳
					۱۴
					۱۵
مجموع	مانده سلامت به تومان	مانده رفاه به تومان	مانده خوشی به تومان	مانده بودجه	جمع کل

درس زندگی

تدبیر درست، مال اندک را افزایش می دهد و برنامه ریزی نادرست، مال فراوان را نابود می کند.

(امیرالمؤمنین علی علیه السلام - غرر الحکم، ص ۱۷۶)

نتایج برداشت خمس (۳ مورد)

تعیین سال خمسی در برنامه مخارج

خمس و زکات دو واجب از واجبات مالی اسلام است. هر درآمدی که به دست می آوریم، اگر بعد از یک سال از مجموع مخارج ما زیاد بیاید، به همان میزان که زیاد آمده است، مشمول خمس قرار می گیرد؛ یعنی موظفیم که ۲۰ درصد آن را به عنوان سهم امام و سهم سادات به مرجع تقلید یا نماینده او بدهیم. خمس در واقع همان مالیات اسلامی است. پرداخت خمس موجب توزیع مجدد ثروت می شود و عدالت اقتصادی را در جامعه گسترش می دهد. همچنین کسانی که توان کار و فعالیت اقتصادی ندارند، از منابع خمس استفاده می کنند تا بتوانند ادامه حیات دهند. در برنامه ریزی های اقتصادی خود حتماً توجه داشته باشید که زمانی را به عنوان آغاز سال مالیاتان در نظر بگیرید. البته به صورت طبیعی، سال مالی از همان روزی که اولین درآمدتان را به دست آورده اید، شروع می شود. بعد از گذشت یک سال، درآمدی را که برایتان باقی مانده است به همراه اقلام مصرفی که خریده اید ولی از آن استفاده نکرده اید، محاسبه کنید و خمس آن را پرداخت نمایید.

خمس یعنی برداشت $\frac{1}{5}$ یا ۲۰ درصد :

درآمد باقی مانده سالانه + اقلام مصرفی هزینه نشده استفاده شده

فعالیت خارج از کلاس

بودجه‌ها از دو بخش درآمدها و هزینه‌ها تشکیل می‌شوند، به منظور انجام یک تمرین عملی ابتدا به‌طور دقیق مشخص کنید که از چه طریقی می‌توانید پول لازم را برای تحقق برنامه‌هایتان تأمین کنید سپس با استفاده از فهرست نیازها و خواسته‌هایی که اولویت‌بندی کرده بودید، جدول زیر را از امروز تا حدود ۳۰ روز دیگر تنظیم کنید.

جدول درآمد و هزینه‌ها

هفته چهارم (به تومان)	هفته سوم (به تومان)	هفته دوم (به تومان)	هفته اول (به تومان)	موارد درآمدها
				پول توجیبی
				کار پاره وقت
				۱
				۲ صرفه جویی *
				۳
مجموع درآمد				
				مخارج:
				شخصی (فردی)
				تفریحی
				تحصیلی
				رفت و آمد
مجموع مخارج				

* لطفاً به‌صورت دقیق مشخص کنید که موارد صرفه‌جویی شامل چه چیزهایی شده است.

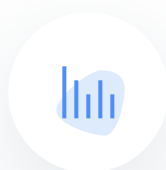
تحلیل کنید

چگونه می‌توان با ثبت درآمد و مخارج، برنامه مالی منظمی را برای زندگی شخصی و خانوادگی طراحی کرد؟

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد